AYOLLAR VA ERKAKLAR BANDLIGINING STATISTIK TAHLILI
(O‘zbekiston misolida, 2025-yil ma’lumotlari asosida)

Abduqahhorova Elmira Erkin qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Iqtisodiyot fakulteti talabasi

Ilmiy rahbar: Iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmonov Abduazim Jaliliddinovich

Annotatsiya

Maqolada O‘zbekiston mehnat bozorida ayollar va erkaklar bandligi 2025-yilga oid mavjud statistik ko‘rsatkichlar asosida qiyosiy tahlil qilinadi. Ishchi kuchida ishtirok etish, bandlik va ishsizlik darajalari, iqtisodiy nofaollik hamda tarmoqlar bo‘yicha gender tafovutlari ko‘rib chiqiladi. Tahlil ayollarning iqtisodiy faolligi erkaklarnikidan pastligini, biroq rasmiy statistikada ayollar bandligi salmog‘i va ayrim tarmoqlardagi ishtiroki ortib borayotganini ko‘rsatadi. Maqolada statistik ko‘rsatkichlarni metodik jihatdan farqlash va bandlik siyosatini takomillashtirish bo‘yicha takliflar beriladi.

Kalit so‘zlar: bandlik, mehnat bozori, gender tafovuti, ayollar, erkaklar, ishsizlik, iqtisodiy faollik, norasmiy bandlik.

Аннотация

В статье проводится сравнительный анализ занятости женщин и мужчин на рынке труда Узбекистана на основе доступных статистических показателей за 2025 год. Рассматриваются уровень участия в рабочей силе, занятость и безработица, экономическая неактивность и гендерные различия по видам экономической деятельности. Анализ показывает, что экономическая активность женщин ниже, чем мужчин, хотя их доля в занятости и участие в отдельных секторах постепенно

увеличиваются. Представлены рекомендации по корректному сопоставлению статистических показателей и совершенствованию политики занятости.

Ключевые слова: занятость, рынок труда, гендерный разрыв, женщины, мужчины, безработица, экономическая активность, неформальная занятость.

Abstract

This article compares women’s and men’s employment in Uzbekistan using available labor-market statistics for 2025. It examines labor-force participation, employment and unemployment rates, economic inactivity, and gender differences across economic sectors. The analysis indicates that women’s economic activity remains lower than men’s, although women’s share in employment and participation in several sectors are increasing. The article also provides recommendations for consistent statistical comparisons and more effective employment policy.

Keywords: employment, labor market, gender gap, women, men, unemployment, economic activity, informal employment.

Kirish

Bandlik iqtisodiy o‘sish, aholi daromadlari va ijtimoiy barqarorlikni belgilovchi muhim omildir. Ayollar va erkaklarning mehnat bozoridagi imkoniyatlari oilaviy majburiyatlar, kasbiy tayyorgarlik, tarmoqlar tarkibi hamda ish sharoitlari bilan farqlanishi mumkin. O‘zbekiston bo‘yicha 2025-yil statistikasi umumiy bandlik yaxshilanganini ko‘rsatsa-da, gender tafovutlari saqlanayotganini ko‘rsatadi. Ushbu maqolaning maqsadi so‘nggi taqqoslanadigan ma’lumotlar orqali tafovutlarni tavsiflash va amaliy yo‘nalishlarni belgilashdan iborat. Tadqiqotda statistik guruhlash, qiyosiy tahlil va ulushlarni hisoblash usullaridan foydalanildi.

Mehnat bozorining umumiy holati

Milliy statistika qo‘mitasining SIAT ma’lumotlariga ko‘ra, O‘zbekistonda ishsizlik darajasi 2024-yildagi 5,5 foizdan 2025-yilda 4,8 foizga tushgan, bandlik darajasi esa 68,3

foizdan 70,5 foizga ko‘tarilgan. 2025-yil yakuniy ko‘rsatkichlarida iqtisodiyotda bandlar 14,934 mln kishini, shundan ayollar 6,441 mln va erkaklar 8,493 mln kishini tashkil etgan. Jami bandlar tarkibida ayollar ulushi 43,1 foiz, erkaklar ulushi 56,9 foiz bo‘lgan [1; 2].

Ko‘rsatkich (2025)	Qiymat
Mehnat resurslari	20,603 mln kishi
Iqtisodiy faol aholi	15,679 mln kishi
Iqtisodiyotda bandlar	14,934 mln kishi
Band ayollar	6,441 mln kishi (43,1%)
Band erkaklar	8,493 mln kishi (56,9%)
Umumiy ishsizlik darajasi	4,8%
Ayollar ishsizligi	6,5%
Erkaklar ishsizligi	3,4%

Ayollar va erkaklar iqtisodiy faolligining qiyosi

2025-yil uchun Xalqaro mehnat tashkiloti (XMT) uslubidagi baholashlarda ishchi kuchida ishtirok etish darajasi ayollarda 41,2 foiz, erkaklarda 73,9 foiz sifatida keltiriladi. Ushbu ko‘rsatkichlar milliy hisob-kitoblarda ishlatiladigan iqtisodiy faollik ko‘rsatkichlaridan metodik jihatdan farq qilishi mumkin, shu sababli ularni bir jadvalda bir xil ma’noda talqin qilish lozim emas [2]. Milliy statistika bo‘yicha ishsizlik darajasi ayollarda 6,5 foiz, erkaklarda 3,4 foiz bo‘lib, ayollar ko‘rsatkichi qariyb 1,9 baravar yuqori. Ayollar bandligidagi tafovut faqat ishsizlik bilan emas, balki mehnat bozoriga kirish, ishni davom ettirish va parvarish majburiyatlarini ish bilan uyg‘unlashtirish imkoniyatlari bilan ham bog‘liq.

Gender ko‘rsatkichi (2025)	Ayollar	Erkaklar

Ishchi kuchida ishtirok etish (XMT)	41,2%	73,9%
Ishsizlik darajasi (milliy statistika)	6,5%	3,4%
Jami bandlardagi ulush	43,1%	56,9%
Bandlar soni	6,441 mln	8,493 mln

Tarmoqlar bo‘yicha bandlik xususiyatlari

Tarmoqlar kesimidagi taqsimot mehnat bozoridagi kasbiy ajralishni ko‘rsatadi. 2025-yilda xizmat ko‘rsatish sohasida bandlarning 48,8 foizi ayollar, 51,2 foizi erkaklar bo‘lgan. Sanoatda ayollar ulushi 43,7 foizni tashkil etgan bo‘lsa, qurilishda u 8,6 foizga teng; qurilish bandligining 91,4 foizi erkaklar hissasiga to‘g‘ri kelgan. Qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaligida ayollar ulushi 43,4 foiz bo‘lgan [2]. Bu tafovutlar ta’lim va kasbga yo‘naltirish, mehnat xavfsizligi, ish haqi va ish joyidagi teng imkoniyatlar siyosati bilan birgalikda tahlil qilinishi kerak.

Faoliyat turi	Ayollar ulushi	Erkaklar ulushi
Qishloq, o‘rmon va baliq xo‘jaligi	43,4%	56,6%
Sanoat	43,7%	56,3%
Qurilish	8,6%	91,4%
Xizmatlar	48,8%	51,2%

Iqtisodiy nofaollik va bandlikka ta’sir qiluvchi omillar

2025-yilda iqtisodiy nofaol aholi 4,924 mln kishi deb qayd etilgan [2]. Nofaollikning tarkibi ta’lim, oilaviy parvarish, sog‘liq va boshqa shaxsiy sabablar bilan izohlanadi; biroq mavjud ochiq ko‘rsatkichlar ushbu guruhlarni jinslar bo‘yicha to‘liq va bir xil davrda

ajratib bermasa, ulardan ayollar yoki erkaklarga oid aniq sababiy xulosa chiqarish to‘g‘ri bo‘lmaydi. Shunga qaramay, bola parvarishi xizmatlarining qulayligi, moslashuvchan ish vaqti, masofaviy mehnat hamda qayta tayyorlash imkoniyatlari mehnat bozoriga qaytish uchun muhim omillardir.

Asosiy muammolar va takliflar

Muammo / kuzatuv	Taklif etilayotgan chora	Kutiladigan samara
Ayollar ishsizligi erkaklarnikidan yuqori	Kasbiy qayta tayyorlashni mehnat bozori talabiga moslashtirish; ish beruvchilar bilan amaliy kurslar	Ishga joylashish ehtimoli va kasbiy moslik oshadi
Ishchi kuchida ishtirok etishdagi gender tafovuti	Moslashuvchan jadval, qisman bandlik va masofaviy ish imkoniyatlarini kengaytirish	Mehnat bozoriga kirish osonlashadi
Parvarish majburiyatlari va ishni uyg‘unlashtirish	Maktabgacha ta’lim xizmatlari qamrovini oshirish, ota-onalar uchun mos ish rejimlarini rag‘batlantirish	Ishdan vaqtincha chiqish holatlari qisqaradi
Kasblar bo‘yicha gender taqsimoti	Qizlar va ayollarni STEM, texnik va yuqori talabdagi kasblarga yo‘naltirish; xavfsiz mehnat sharoitlarini ta’minlash	Kasbiy tanlov kengayadi

Norasmiy bandlik va ijtimoiy himoya xavfi	Mehnat shartnomalarini rasmiylashtirishni soddalashtirish va nazoratni kuchaytirish	Ijtimoiy kafolatlar va statistik qamrov yaxshilanadi
Jins, yosh va hudud kesimidagi tafsilotlar yetishmasligi	Ma’lumotlarni muntazam ochiq e’lon qilish, indikatorlarning metodologiyasini ko‘rsatish	Siyosat va baholashning dalillarga asoslanganligi oshadi

Muhokama

2025-yil ma’lumotlari umumiy mehnat bozori ko‘rsatkichlari yaxshilanganini tasdiqlaydi, biroq bu o‘zgarishlar gender tengligiga avtomatik ravishda olib kelmaydi. Ayollar ishsizligi yuqoriroq va ularning ishchi kuchida ishtirok etish darajasi pastroq bo‘lib qolmoqda. Shu bilan birga, xizmatlar va sanoatdagi ayollar ulushi ularning iqtisodiyotdagi salohiyati keng ekanini ko‘rsatadi. Statistikani talqin qilishda milliy rasmiy ko‘rsatkichlar hamda XMT model baholarini alohida belgilash muhim: ularning qamrovi va hisoblash usuli bir xil bo‘lmasligi mumkin. Shu sababli maqolada turli metodologiyadagi ma’lumotlar to‘g‘ridan-to‘g‘ri tenglashtirilmagan.

Xulosa

2025-yilda O‘zbekistonda bandlik darajasi oshib, umumiy ishsizlik 4,8 foizgacha pasaygan. Biroq ayollar ishsizligi 6,5 foiz bo‘lib, erkaklardagi 3,4 foizdan yuqoriligicha qolgan. Ayollarning iqtisodiy faolligini oshirish uchun parvarish xizmatlari, moslashuvchan ish shakllari va kasbiy qayta tayyorlashni kengaytirish zarur. Tarmoqlar bo‘yicha gender tafovutlarini kamaytirish xavfsiz va teng imkoniyatli ish muhitini yaratishga bog‘liq. Kelgusida jins, yosh va hudud kesimidagi muntazam, metodologiyasi ochiq statistika siyosat samaradorligini aniq baholashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Ishsizlik darajasi: SIAT statistik ko‘rsatkichi [Elektron resurs]. — URL: https://siat.stat.uz/data/1875/ (murojaat sanasi: 28.10.2026).

2. Statistikalar.uz. Mehnat bozori: O‘zbekiston statistikasi, 2025-yil ko‘rsatkichlari [Elektron resurs]. — URL: https://statistikalar.uz/mavzu/mehnat-bozori/ (murojaat sanasi: 28.10.2026).

3. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Bandlik darajasi: SIAT statistik ko‘rsatkichi [Elektron resurs]. — URL: https://siat.stat.uz/data/1311/?lang=uz (murojaat sanasi: 28.10.2026).

4. O‘zbekiston Respublikasi Davlat gender statistikasi. Gender statistikasi portali [Elektron resurs]. — URL: https://gender.stat.uz/uz (murojaat sanasi: 28.10.2026).

5. International Labour Organization. ILOSTAT: Labour force participation and employment indicators for Uzbekistan [Electronic resource]. — URL: https://ilostat.ilo.org/ (accessed: 28.10.2026).

Ma’lumotlar va metodologiya bo‘yicha izoh

Maqola foydalanuvchi taqdim etgan dastlabki matn qayta ishlanib, undagi 2023–2025-yillarga oid ko‘rsatkichlar yangi ochiq statistik ma’lumotlar bilan yangilangan holda tayyorlandi. Asosiy tahlilda 2025-yil yakuniy ko‘rsatkichlari qo‘llanildi. Milliy statistika va XMT model baholari turli metodologik qamrovga ega bo‘lishi mumkin; shu sababli ular alohida nomlanib, to‘g‘ridan-to‘g‘ri aralashtirilmadi. 2026-yilning to‘liq yillik mehnat statistikasi mavjud bo‘lmagani sababli, “hozirgi holat” uchun eng so‘nggi to‘liq davr sifatida 2025-yil ma’lumotlari tanlandi.